

EVALUERING AF ANDRE HORISONTER#2

- Teaterforløb & fællesskab blandt de ældste elever i folkeskolen

Midtvejsrapport

Opgang2 | August 2023

 Social
Respons

INFORMATION OM PUBLIKATIONEN

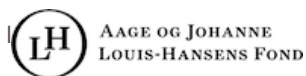
Udarbejdet af SocialRespons for Opgang2

 SocialRespons

Støttet af

LauritzenFonden⁺

SocialRespons fremmer vi bæredygtighed i socialt innovative projekter og organisationer gennem analyser og rådgivning. Vi gør det ud fra grundtanken, at al forandring starter med forståelse. Publikationen kan frit citeres med angivelse af kilden. Ved gengivelse af publikationen modtages produktet gerne af SocialRespons.

www.socialrespons.dk

Fotos: fra forløb i Silkeborg Kommune

Introduktion	4
Hovedpointer fra midtvejsrapporten	6
Del 1: Projektet Andre Horisonter#2	8
Del 2: Andre Horisonter i 2020-2023	
- Projektets omfang og udbredelse i 2020-2023	18
Del 3: Resultater og værdiskabelse	
- For elever, de fagprofessionelle og på kommunalt niveau	22
Del 4: Læring & opmærksomhedspunkter	
- i arbejdet med at udvikle, udbrede og forankre konceptet	38
Bilag	45

INTRODUKTION

Andre horisonter er et teaterforløb målrettet unge i udskoling og i ungdomsskolels skoletilbud. Forløbet består af en heldags-workshop faciliteret af en dramapædagog. Workshopen gennemføres i samspil med en professionel ungdomsteaterforestilling.

Andre horisonter#2 bygger videre på projekt Andre Horisonter#1, der udviklede teaterforløbet/workshopkonceptet. I AH#2 bliver konceptet videreudviklet og udbredt i samspil med en række partnerkommuner. Kommunerne ønsker at udvikle deres arbejde med kultur og teateroplevelser i relation til undervisning og trivsel.

I denne midtvejsrapport præsenteres resultater og erfaringer fra projektets to første år. Rapporten præsenterer en tværgående analyse og har særligt fokus på resultater og værdiskabelse for elever og på skoleniveau, samt på opmærksomhedspunkter i den videre udvikling og forankring af konceptet.

Rapporten omfatter også lokale evalueringsnotater med viden formidlet direkte til fire partnerkommuner. Se bilag.

Rapportens datagrundlag

- 24 interview (enkelt-eller fokusgruppe-interview) med elever, lærere, skoleledere og kulturkonsulenter (18 elever, 7 fagprofessionelle og 8 repræsentanter fra kommunen er blevet interviewet)
- Deltagelse og observation ved tre workshopforløb for elever i tre forskellige partnerkommuner herunder on-spot interview med elever og lærere
- Opsamling på lærerevalueringer fra fem ud af otte partnerkommuner
- Deltagelse og observation ved tre introworkshops for lærere
- Tre analyseworkshops, hvor data er blevet præsenteret og analyseret i samspil med hhv. kulturkonsulenter, Opgang2's samlede organisation og projektgruppen. Herunder opfølgning på risikoanalyse.
- Mundtlig præsentation og dialog om data i to partnerkommuner
- Deltagelse og observation ved fire følge-gruppemøder

PROJEKTET KORT FORTALT

I samarbejde med 8 provinskommuner ønsker Opgang2 at styrke lokale sociokulturelle indsatser på ungeområdet. Det sker gennem udbredelse og forankring af kulturkonceptet Andre Horisonter.

Konceptet Andre Horisonter rummer en professionel Opgang2 ungdomsforestilling og dramaworkshops. Se mere om forløbet på s. 9.

Projektets formål

- at øge livsmod og livsappetit hos unge, som har ringe adgang til ungekulturaktiviteter lokalt - med fokus på dem, som er i risikogruppe for skoleuddrop.
- at kompetenceudvikle lokale fagprofessionelle omkring brug af kunstoplevelser for unge i et trivsels-, lærings-, og dannelsesperspektiv.
- at opbygge viden i kommunerne, som skaber nye kvalitetsaktiviteter på det sociokulturelle område - lokalt, regionalt og nationalt.

HOVEDPUNKTER FRA MIDTVEJSRAPPORTEN

I 2020-2023 har 2983 elever og 150 lærere* fra 11 provinskommuner** deltaget i Andre Horisonter forløb.

På tværs af skoler er der stor tilfredshed med workshopforløbet. Det spiller positivt ind i arbejdet med at etablere et godt klassefællesskab og fremstår som et godt og brugbart redskab til skolernes arbejde med at styrke fællesskab og trivsel blandt elever i de ældste klasser.

Samlet set anses resultaterne fra forløbet som stærke, og det særligt ud fra at der er tale om en afgrænset indsats (typisk én dags varighed).

For elevgrupperne er der særligt tre resultater, der træder frem:

- 1. Teateroplevelsen forstørres og gøres mere tilgængelig**
- 2. Klassefællesskabet styrkes**
- 3. Elever i udsat position oplever særligt udbytte**

Det sker ikke automatisk, at en teaterforestilling er en positiv oplevelse for unge, og derfor er det et vigtigt resultat, at workshopforløbet omkring forestillingen styrker unges møde med teater og bidrager til, at det bliver virkningsfuldt.

Det står tydeligt frem, at **teater og greb fra teateret har noget særligt at give til nutidens unge**. Det giver anledning til, at de unge får set hinanden i øjnene (fx gennem lege og små visninger). Samtidig oplever, ser og mærker de unge, hvordan en teaterforestilling skabes i en proces, hvor man prøver sig frem, finder på og begår fejl undervejs. Dertil oplever de unge, at forskellige versioner og tolkninger er helt normalt. Det er erfaringer som fremstår sjældne for nutidens unge, og som kan være vigtige for unge, der vokser op i en udpræget 0-fejlskultur.

Læs mere om resultater for eleverne på side 23-32

* Lærerne har deltaget i workshopforløbet og en andel også i introworkshops. Tallet bygger på projektets egne registreringer.

** Det omfatter 8 aktive partnerkommuner og 3 kommuner, der var med i projektets første år.

Resultaterne skabes i samspil mellem workshop og forestilling.

De resultater, der skabes med AH#2 skabes i samspillet mellem 1) fællesskabet i den klasse, der deltager og 2) en professionel teaterforestilling som rører, udfordrer og undrer.

De fællesskabende aktiviteter i nye rammer giver i sig selv noget til fællesskabet i klassen.

En relevant ungdomsforestilling af høj kvalitet giver i sig selv en oplevelse til eleverne. Når de to ting sættes sammen skabes synergi, hvor de fælles aktiviteter får særlig relevans, fordi det sættes ind i en professionel teaterkontekst. Samtidig får stykket mere gennemslagskraft, fordi eleverne møder op mere engagerede og med en tændt nysgerrighed på, hvad de skal møde til forestillingen.

Se side 16 for præsentation af de principper, der ligger bag Andre Horisonter, og som sikrer, at denne synergi skabes.

8 partnerkommuner er med til at udvikle indsatsen og er i gang med at bruge konceptet til at udvikle kommunens arbejde på området (se side 15). De oplever, at det at være del af et konkret koncept giver ny viden, motiverer og udvikler arbejdet.

Projektet har opnået meget læring de første to år. Særligt **fem læringspunkter træder frem:**

- Kommunerne mangler og efterspørger konkret viden, konkrete koncepter og data på, hvad kultur kan skabe for de unge i relation til undervisning, fællesskab og trivsel.
- Der er potentiale i at bygge videre på resultaterne fra workshoppen, så dagen i højere grad bliver et redskab for klassens lærer - også efterfølgende.
- Workshopforløbet kan noget særligt i arbejdet med unge i en udsat position. Det giver mulighed for, at de får positive oplevelser i og med fællesskabet i klassen.
- En kommune viser særlige erfaringer med at bruge konceptet i en udvidet form til arbejde med at modvirke mistrivsel. Der er et potentiale i at være nysgerrige på denne udbygning af konceptet.
- Når først skolerne har fået workshopforløb er de meget tilfredse, men det kræver noget at få dem med. Samtidig kan det også tage tid at få skolerne til at se alle potentialerne i forløbet. Her kan lokale fortællinger om værdi spille en vigtig rolle i at sikre engagement.

Se læring- og opmærksomhedspunkter på side 38-44.

**DEL 1: PROJEKT
ANDRE HORISONTER #2**

UDVIKLER, UDBREDER OG FORANKRER KULTURKONCEPT FOR SKOLEELEVER I 8 DANSKE PROVINSKOMMUNER

Andre horisonter er et workshopforløb målrettet elever i udkolingen og 10. klasses. Konceptet rummer en professionel Opgang2 ungdomsforestilling og dramaworkshops.

Workshopforløbet bygger på en række principper, som udgør grundlaget for effektfulde forløb. Se side 15.

Projektet har tre målgrupper. Den primære målgruppe er eleverne, men også de fagprofessionelle og kommunale aktører udgør målgrupper for projektet. Se side 13.

HELDAGSWORKSHOP FOR ELEVGRUPPE

Introworkshop for lærerne

Formål:
Forventningsafstemning
Planlægning
Målgruppekendskab

For-workshop

Formål:
Rammesætning
Nysgerrighed
Forventning
Udfordring

Kunstnerisk oplevelse med artist talk

Formål:
Gribe sit indtryk
Dele øjeblikke
Kunstnermøde
Fællesskab

Efter-workshop

Formål:
Refleksion
Fællesskab
Flerstemmighed
Transformation

Opsamlingsmøde med lærerne

Formål:
Evaluering
Vidensopsamling
Inspiration til videre arbejde

Efter-forløb i klassen

Formål:
Videre arbejde i klassen
Udbygge oplevelsen
Fællesskab

Andre versioner af forløbet:

■ Forløb for en hel skole

Alle elever på en skole laver specialtilpasset forløb over to dage, der slutter med fælles visning/lille stykke.

■ Forløb for alle i udkolingen

Alle elever i udkolingen er igennem endags-forløbet på forskellige dage i samme uge.

■ Særligt trivselsfremmende forløb

Flere workshopforløb årligt for samme klasse

Model over workshopforløbet

EKSEMPLER PÅ INDHOLD I WORKSHOPDAGEN

FOR-WORKSHOPPEN

- **Lege**, der ryster sammen, skaber stemning og samhørighed. Øvelserne er ude "på gulvet", hvor eleverne bevæger sig og hvor de skal mærke hinanden og interagere for at få øvelserne til at lykkes.
- **Replikøvelser** med replikker fra forestillingen, hvor alle siger replikker på forskellige måder og oplever, at man kan tage følelse og roller på sig.
- **Snak om teater-plakaten**, herunder om forventninger til og forestillinger om teaterforestillingen.
- Elever forbereder i grupper **små visninger** (Små sekvenser af teater), hvor de bruger replikker fra forestillingen og samtidig skal bygge videre og lave meddigtning. Efterfølgende laver eleverne de små visninger for hinanden og oplever både at stå på en scene og agere publikum.

FORESTILLINGEN OG ARTISK-TALK

- Eleverne ser teaterforestillingen og efterfølgende indbydes de til en snak med skuespillerne. De får mulighed for at stille spørgsmål til både forestillingen, arbejdet med roller og arbejdet som skuespiller.

EFTER-WORKSHOP

- **Fælles refleksion** og snak om forestillingen.
- Eleverne forbereder i grupper **visninger** for hinanden. De gentager øvelser fra tidligere på dagen (øvelser af meddigtende karakter) og hvor de bygger ovenpå med ny viden og erfaring fra både for-workshoppen og forestillingen.
- **Postkortøvelse**. Her skriver eleverne, hvad de har fået ud af dagen. Dramapædagogen læser alle postkort højt. Det sender gruppen afsted med en opsamling på de positive oplevelser og de nye erfaringer, de tager med videre i skoleåret.

PROJEKTETS FØRSTE ÅR HAR GIVET VIDEN OM MÅLGRUPPEN

Dataindsamlingen blandt eleverne har givet vigtig viden om de unge, der deltager og er målgruppe for indsatsen.

Det giver indblik i, hvilken kontekst teaterforløbet udføres i og hvorfor de resultater, det skaber, fremstår som vigtige:

På tværs af forløb tegner sig et billede af, at klasserne er karakteriseret ved:

- **Unge, der meget sjældent laver noget sammen som klasse.** Eleverne fortæller om enkelte fælles ekskursioner, men at de ellers aldrig har sådanne dage sammen som klasse. Mange efterspørger flere af sådanne aktiviteter.
- **Unge, der sjældent kigger hinanden i øjnene - og mange kigger meget på deres telefon.** De unge ser sjældent på hinanden, og at flere fremhæver øvelser med øjenkontakt som gode, viser blandt andet, at det er noget, de sjældent har.
- **Unge, der oplever en skole, hvor alt har et formål.** De unge og lærerne fortæller, at deres skoletid er meget styret af pensum og mål og at der ikke er fag, som de har kun af lyst. Alle fag er målrettet en eksamen.
- **Unge, hvor en andel har brug for at træde væk fra fællesskabet og som har svært ved at overskue krav.** Det ses ved, at lærerne ofte forbereder dramapædagogerne på, at de forventer, at der vil være elever, der ikke kan deltage og får brug for at trække sig (noget som de dog ofte ikke får brug for denne dag).

PROJEKTETS MÅLGRUPPER

Unge mellem 13-17 år er projektets primære målgruppe. Det er elever i en udskolingsklasse, i 10. klasse eller som er tilknyttet et tilbud for unge med særlige behov i ungdomsskoleregion. Det er unge, der bor i provinsen - de fleste i udkantskommuner med få kulturtilbud til unge.

32 procent af de klasser, der har deltaget i forløb er ungdomsskoleklasser, dvs. 10. klassestilbud eller i tilbud for unge med særlige behov i ungdomsskoleregion. De ungdomsskoler, der er del af Andre Horisonter er af skolerne selv karakteriseret ved at have en stor andel af elever, der kæmper med forskellige sociale og eller psykiske vanskeligheder, som gør det svært for dem at være en del af skolegangen.

De udskolingsklasser, der deltager, er almene klasser med en blandet sammensætning af elever, hvor en andel befinder sig i en udsat position. Det er ofte disse elever, der oplever særligt positivt udbytte ved workshopdagen (se side 30).

De fagprofessionelle, der arbejder med eleverne. Deltagelse skal give dem viden, erfaring og nye perspektiver, som de kan bruge til at udvikle egen undervisning. Målet er at klæde dem på, så de kan koble kunst og kulturoplevelser med læring og dannelse.

Det kommunale niveau: Denne målgruppe udgøres af kommunale medarbejdere i kulturforvaltninger, som skal realisere politisk definerede kulturstrategier for unge. Det er ofte kulturkonsulenter, der arbejder i områder, hvor der generelt er få kunst-, og kulturtilbud for unge. Målet er at styrke dem i deres arbejde med at udvikle kvalitetsprægede tilbud.

PARTNERKOMMUNE – 8 KONCEPTER UDVIKLES

De 8 partnerkommer* arbejder forskelligt med Andre Horisonter konceptet. Både i form af på hvilke skoler, der involveres, og hvilke målsætninger, der arbejdes med. Generelt ønsker kommunerne at bruge konceptet og erfaringerne til at sikre:

- Kvalitetsprægede kulturoplevelser for unge
- Opmærksomhed fra politisk niveau ift. værdien af kulturoplevelser for unge
- Udvikling af arbejdet med at bruge kulturoplevelser i samspil med undervisning, fællesskab og trivsel
- Samspil mellem aktører i kommunen (særlig mellem kultur- og skoleområdet)
- Styrke netværk på tværs af kommunens skoler
- Viden og input til kommunens strategiske arbejde

- Endelig bruger én kommune forløbet som et målrettet redskab til (over længere tid) at støtte en gruppe fra mistrivsel til trivsel

Evalueringen har 2020-2023 haft særligt fokus på at synliggøre værdiskabelsen for elever og lærere/skoler i de enkelte kommuner. Den viden er vigtig for de enkelte kommuner i arbejdet med at udvikle og fremme konceptet lokalt. I sidste del af projektet vil evalueringen have særlig fokus på at følge op på, hvordan denne viden bruges og omsættes i udviklingen af de lokale koncepter.

Se side 15 for overblik over partnerkommuner og deres fokusområder for samarbejdet.

*Yderligere tre kommuner har været del af samarbejdet, men de er stoppet efter første sæson. Årsagerne har været 1) Manglende mulighed for medfinansiering fra kommunen, 2) Utilfredshed i ændring i Opgang2's repertoire eller 3) Ønsket om at fokusere på udvikling af et andet teaterkoncept, der også var målrettet mindre børn i folkeskolen.

Aabenraa Kommune: målrettet udskolings-elever på flere folkeskoler og byens 10. klasses center. Særligt fokus på merværdien ved at tilbyde workshops sammen med forestilling. Erfaringer fra arbejdet bliver tænkt ind i strategiudvikling i kommunen. Målsætning om opbygning af lærernetværk.

Viborg Kommune: målrettet Ungdomsskolen, inkl. specialtilbud. De er interesseret i konceptet som del af 'åben skole'. Særligt fokus på at få erfaring med samspillet mellem kunstneriske oplevelser og pædagogiske redskaber.

Mariagerfjord Kommune: målrettet udskolings elever på tværs af flere skoler i kommunen. Fokus på at bruge erfaringer til at sikre samspil mellem skoleforvaltning og kulturforvaltning. Ønsker, at viden skal spille ind til netværk af kulturkoordinatører og bruges i samspil med pædagogisk læringscenter (PLC).

Rudersdal Kommune: målrettet elever i udskolingen og særligt elever fra skoler beliggende tæt på kulturhus/lokal scene fordi forløbet skal bygge bro mellem stedet og de unge. Ønsker at tydeliggøre værdien ved teaterforløbene.

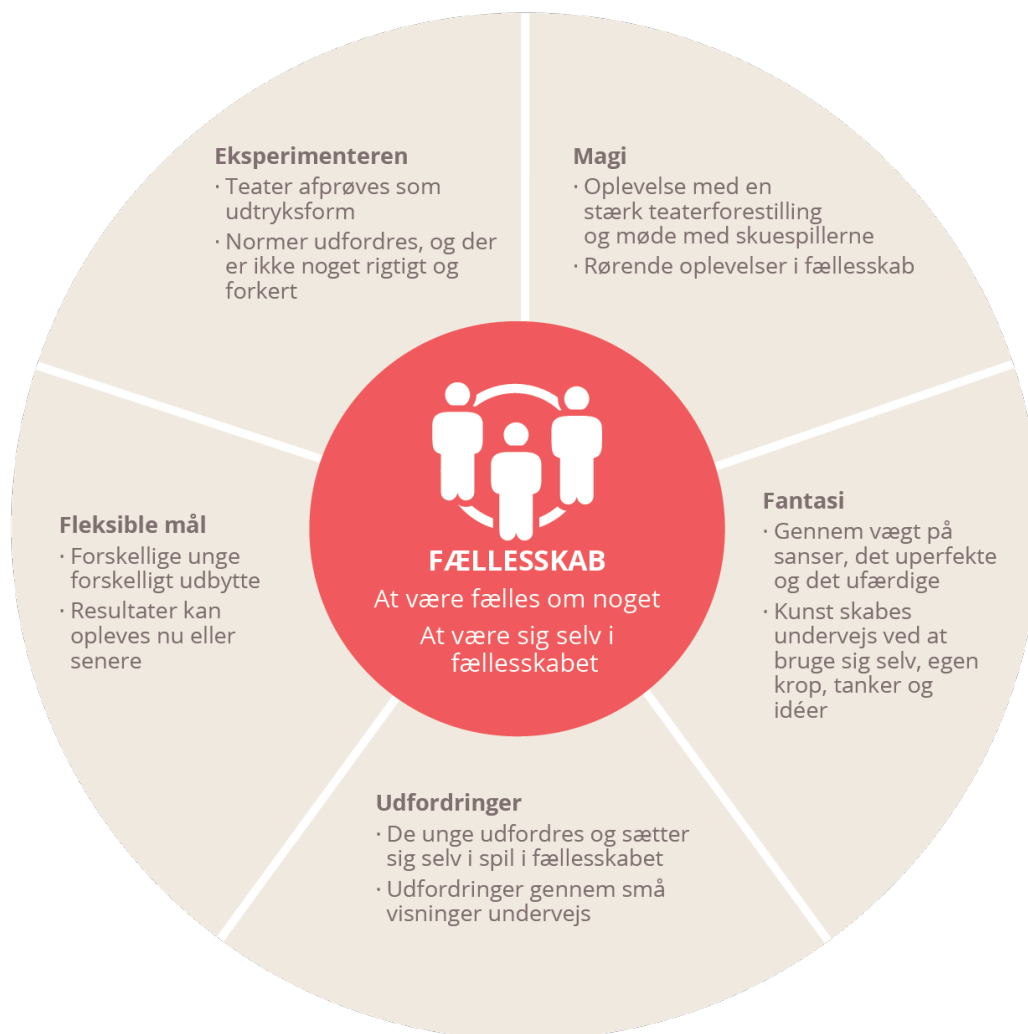
Silkeborg Kommune: målrettet elever i Ungdoms-skolen/10.klasse og elever i udskolingsklasser. Særligt fokus på at udvikle skolernes arbejde med at bruge teater og scenekunst i skoleregi. Mål om, at konceptet kan styrke samarbejde mellem aktører i kommunen (skoler og kulturhus).

Haderslev Kommune: målrettet 10. klasses-center. Implementeringen sker i samspil mellem PLC og kulturambassadører samt byens egnsteater. Fokus på at undersøge, hvordan konceptet kan bygge ovenpå byens kulturpakke til børn. Ønske om at bruge erfaringer i det strategiske arbejde.

Frederikshavn Kommune: målrettet udskolings elever, hvor samme klasse får forløb flere gang om året i tre år. Det var en klasse, der ved start havde store trivselsudfordringer, og der er et målrettet trivselsfokus. I denne kommune har særligt sundhedsudvalget interesse for forløbet og undervejs er også kulturudvalg blevet interesseret i konceptet. Her samarbejdes også med bibliotek i kommunen.

* Skive er den 8. partnerkommune. I de første år har der været skiftende tovholdere og der har været uklarhed om målsætninger. De er fortsat engagerede og i den kommende sæson starter forløb og samarbejdet for alvor op.

PRINCIPPERNE BAG KONCEPTET

OPFØLGNING PÅ PRINCIPPERNE

De seks principper er bærende for arbejdet med succesfulde forløb. Principperne er udarbejdet som del af evalueringen af Andre Horisonter#1. De stod frem som det, der var afgørende for at sikre givende forløb. Se principperne på side 16.

Første del af evalueringen af Andre Horisonter#2 i 2021-2023 viser, at principperne stadig er bærende og medvirkende til at skabe resultater. Særligt træder det frem at:

Magi er afgørende og skabes særligt gennem den professionelle teaterforestilling, som workshopforløbet er bygget op omkring. Det vil ikke give samme resultater, hvis det bare var lege og dramaøvelser - også selvom, det er faciliteret af en dramapædagog udefra. Det er afgørende, at workshopen sker i et samspil med en kulturoplevelse af høj kvalitet.

Teater og greb fra teater fremstår som særligt godt til at arbejde i og med **fællesskabet**. Bl.a. fordi øvelserne kræver, at alle er med. I løbet af dagen er alle lige og øvelserne får eleverne til at

se hinanden i øjnene (se mere på side 41).

I arbejdet med greb fra teateret fremstår det **eksperimenterende** som et vigtigt princip. Det eksperimenterende udfoldes især i de små visninger, eleverne laver for hinanden. Det bliver også gennem de små visninger, at eleverne oplever fællesskabet: alle skal vise - og alle spiller en rolle for, at det bliver en god oplevelse - også de elever som agerer publikum.

Princippet omkring **fleksible mål** bidrager til, at alle elever træder ind i forløbet. Det er tydeligt formuleret, at der ikke er noget rigtig og forkert, og eleverne mærker det tydeligt undervejs. Det er medvirkende til, at forløbet kan blive modvægt til 0-fejlskultur (se side 30).

**DEL 2: ANDRE HORISONTER
2021-2023**

ANDRE HORIZONTER 2021-2023

2983 elever har været del af projektet.

139 klasser har haft workshopforløb, og omkring 150 lærere har været del af projektet (lærerne har deltaget i workshopforløbet og en andel også i introduktionsworkshop).

32 procent af de klasser, der har deltaget er fra Ungdomsskoler/10. klassestilbud. Det er skoler, som i særligt grad rummer elever, som befinder sig i en udsat position. I de klasser, der har deltaget fra udskolingen (7.-9. klasse), beskriver lærerne ifølge projektleder generelt, at op imod 1/3 er eleverne befinder sig i en udsat position (elever, der er udfordret fagligt af diagnoser eller lign.).

11 kommuner har været del af projektet og aktuelt er der 8 aktive partnerkommuner (se side 14).

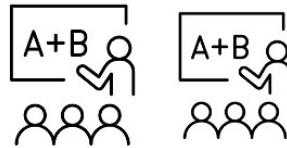
Erfaringer fra projektet er i de første år formidlet flere steder, blandt andet på Kulturmødet på Mors i 2022. Her var projektet et konkret eksempel på et af de store temaer på Kulturmødet: "børn og unges adgang til kunstneriske og kulturelle aktiviteter ikke alene giver værdifulde oplevelser, men styrker deres kreativitet, samarbejdsevne og selvværd".

2983 elever

139 klasser

150 lærere

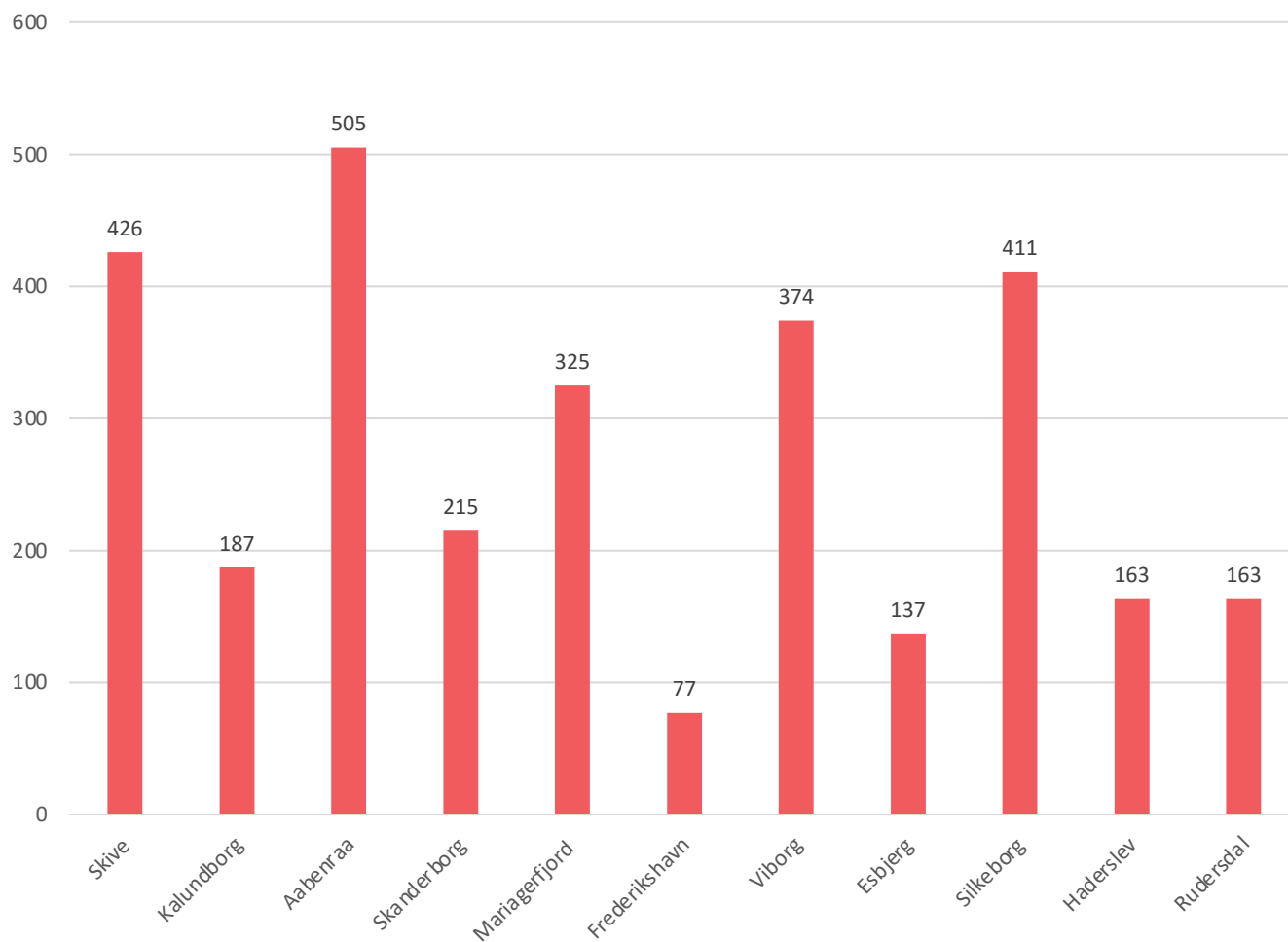

39 skoler

miro

2983 ELEVER, DER HAR DELTAGET I TEATERFORLØB

**DEL 2:
RESULTATER & VÆRDISKABELSE**

UDBYTTE FOR ELEVERNE

Modellen på side 24 giver overblik over de resultater, forløbet skaber. Modellen er udviklet som del af evalueringen af Andre Horisonter#1. Den er blevet videreudviklet og præciseret i den igangværende evaluering og giver dermed et opdateret billede på, hvilke resultater workshopforløbet skaber.

Alle elever og klasser oplever ikke nødvendigvis resultater inden for alle områder, men det er indenfor disse temaer forløbet skaber resultater.

På tværs af alle forløb i 2021-2023 er der særligt tre resultater for eleverne, der træder frem og de uddybes i denne rapport:

- 1. Teateroplevelsen forstørres og gøre mere tilgængelig**
- 2. Klassefællesskabet styrkes**
- 3. Elever i udsat position oplever særligt udbytte**

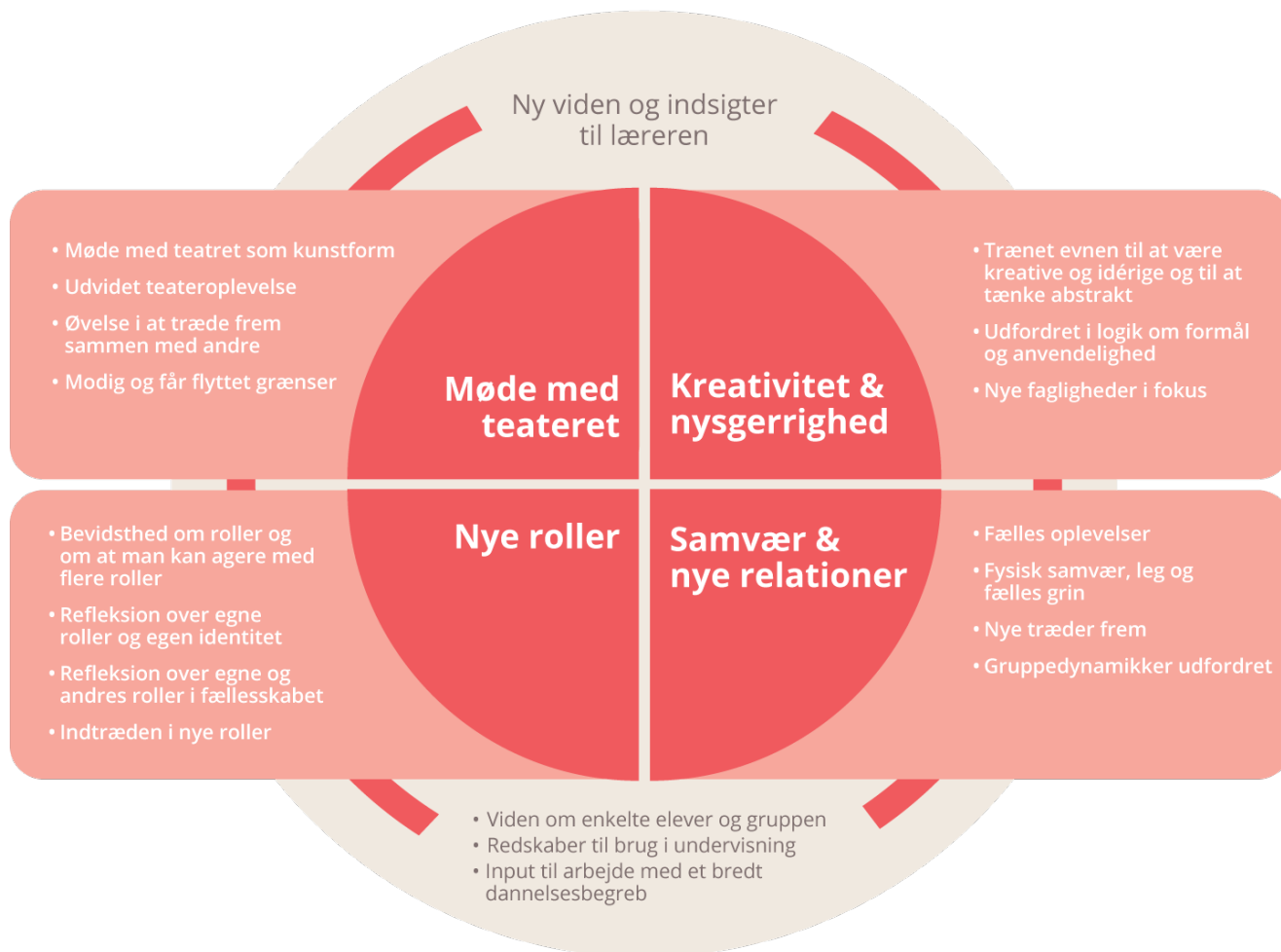
Samlet set anses resultaterne af Andre Horisonter som stærke – særligt fordi, der er tale om en tidsmæssig afgrænset indsats (typisk én dags varighed).

Forløbet skaber resultater i sig selv, men samtidig skaber det også resultater, som kan blive aktualiseret i fremtiden. På dagen skabes nogle 'åbne øjeblikke', hvor både elever og lærere ser, oplever og mærker, at fx fællesskabet kan være på andre og nye måder.

Aktualiseringen kan ske af sig selv ved, at eleverne genkalder sig oplevelser og positioner fra dagen, men det kan også aktualiseres ved, at lærerne fx bruger oplevelser, samtale og øvelser fra dagen fremadrettet (se side 39).

Andre Horisonter #2 er et projekt, der har til formål at øge livsmod og livsappetit hos unge, som har ringe adgang til ungekulturaktiviteter lokalt - med fokus på dem, som er i risikogrupper for skoleudrop.

RESULTATER AF WORKSHOPFORLØBET

TEATEROPLEVELSEN FORSTØRRES OG GØRES MERE TILGÆNGELIG

Forløbet giver flere unge en mulighed for et positivt og givende møde med teatret.

Langt størstedelen af de elever, der deltager, er ikke vant til at gå i teateret og når det sker, er det som oftest i skoleregi. Teateret er en genre, der er fremmed for dem og som de ikke selv vil opsøge. På tværs af forløb er det tydeligt, at workshopforløbet er med til at give dem et bedre møde med genren, end hvis de kun havde set forestillingen.

For nogen unge kan det virke mærkeligt og fremmedgørende at gå i teateret, og resultatet af mødet med teateret kan måske endda blive negativt (Nielsen 2023)*. De unge kan derfor have brug for et tilløb til oplevelsen, og det er netop dette tilløb, som workshopforløbet giver.

Workshopforløbet giver eleverne indsigt i:

1. Hvad det vil sige at lave teater
2. Vigtigheden i at bruge sin forestillingsevne og have tålmodighed med oplevelsen

Det er erfaringer, som eleverne tager med ind til teaterforestillingen, og som gør, at de er mere modtagelige for oplevelsen.

Observation ved forløb og forestillinger tegner et billede af, at de unge nemt vil kunne afskrive en teaterforestilling som noget, der "ikke er for dem". Det sker, fordi oplevelsen kræver lidt mere af dem (for at eleverne oplever at få noget ud af det), end fx en film eller YouTube-klip. Derfor fremstår det også som vigtigt, at der udvikles forløb, som kan give dem tilløb og interesse for oplevelsen. Samlet set bidrager det til, at teatergenrens potentiale udnyttes.

* Anne Mette W. Nielsen, forsker ved Center for Ungdomsforskning og tilknyttet Andre Horisonter som analytisk sparringspartner.

Det teater jeg har været til med skolen - det har været mega kedeligt og ikke fanget mig. Det her var bedre. Det hjalp meget med workshopen. Normalt plejer man jo bare at komme over og se teater og så færdig.

- Elev

Vi skulle selv formulere en historie med nogle sætninger fra teaterstykket, og så skulle vi så se teaterstykket, hvor sætningerne var med i. Så det hang sammen. Så kunne vi sådan "se ind til" det teaterstykket på forhånd på en eller anden måde. - Elev

STYRKER KLASSEFÆLLESSKABET

Andre horisonter er en fælles oplevelse for et klassefællesskab, hvor klassen oplever og gør noget sammen – og gør noget, der ikke er forbundet med fag, læringsmål og eksamen.

På tværs af skoler fortæller elever, at det er sjældent, de har fælles oplevelser og dage, hvor de gør noget sammen 'som klasse'. Mange sidestiller workshopdagen med fx en klasseudflugt eller studietur, fordi det er noget, der giver fælles minder og binder dem sammen.

Lærerne gør meget for at skabe gode klasserum, men fortæller også, at der generelt hersker et stort fokus på læringsmål. Her fremstår Andre Horisonter som et godt og enkelt redskab i arbejdet med at styrke klassefællesskabet og også sætte fokus på andre former for læring og dannelsesprocesser i fællesskabet.

Forklaringen er, at det rum, workshoppen skaber, gør, at alle er med, og alle er lige. Ofte vil nogen af de elever, der er mest modige eller bedst i rollerne være nogen, som normalt ikke træder frem. Præcis den oplevelse af, at alle er med, bidrager til, at det bliver en fælles

oplevelse.

Dramaøvelser og greb fra teateret fremstår her som brugbare til at skabe denne fællesskabsfølelse (se mere på side 41) .

Det sker sjældent, at der er elever, der trækker sig væk og prøver at gøre øvelser og dagen "uncool". I den sammenhæng fremstår det vigtigt, at forløbet rummer en teaterforestilling, der opleves 'cool' af de unge og også, at dramapædagogerne har stort fokus på at vise det 'cool og fællesskabende', der ligger i arbejdet med drama.

Forløbet er kun af én dags varighed, og derfor er det heller ikke forventeligt, at det vil kunne ændre på grundlæggende relationer, roller og dynamikker i klassen, men det er tydeligt, at det bliver et stærkt fællesskabende element, og at det skaber nogle "åbne øjeblikke", hvor eleverne ser, at roller og hierarkierne kan være anderledes. Samtidig er der også et potentiale i dagen og den fælles oplevelse, som lærerne kan bruge til yderligere at arbejde med fællesskabet (se side 39).

Det er også bare, at det giver sammenhold i klassen. Fordi vi er aldrig rigtig sammen som en klasse længere, som vi har været i de små klasser. Dér legede man jo tit sammen ude i skolegården. Nu er det jo bare sådan, at man sidder ved en pc og så spiller drengene fodbold, og nogle piger sidder og tegner, og nogle styrer musikken. Man giver den gas i de timer, vi har, og så laver vi aldrig sådan en øvelse, hvor man sådan rigtig bliver bundet sammen. - Elev

Det er ikke så meget, at vi gør sådan noget her. Så jeg synes det er særligt. Måske lidt sådan som en klassetur og sådan noget der. Der kommer vi også lidt anderledes ind på hinanden. Vi har talt med nogen andre, end vi plejer, og på nye måder, fordi vi taler om andet, end når vi taler om skoleopgaver.

Man snakker jo også om noget, man selv har oplevet – noget sådan om en selv. Det gør man jo ikke, når man snakker om fx lektier. Så er det mere noget, man skal lave og have overstået.

- Elev

ELEVER I EN UDSAT POSITION OPLEVER SÆRLIGT UDBYTTTE

På tværs af forløb er der eksempler på elever i en udsat position, som overrasker ved at deltage, og som træder frem og bliver set på en ny måde.

Dem der træder frem er ofte elever, som lærerne ikke havde forventet ville deltage, fx elever som normalt har brug for at trække sig væk fra klassen eller elever, der er udfordret fagligt. For dem giver forløbet mulighed for, at de kan træde frem og vise styrker inden for andre områder, end de gængse fag og krav.

Flere elever fortæller også, hvordan forløbet bliver en mulighed for at nye træder frem. Og elever, der fx er udfordret fagligt, fortæller om glæde og udbytte ved dagen.

En vigtig årsag til disse resultater er, at forløbene **ikke** arbejdet målrettet og eksplicit med elever i en udsat position, men at der derimod arbejdet med fællesskabet og hele klassen.

Her fremstår dramaøvelserne som særligt virksomme til at skabe nye fælles rum og give nye elever en mulighed for at træde frem og blive set i fællesskabet (se mere side 41).

Eleverne i udsatte positioner oplever derigennem øjeblikke, hvor klassefællesskabet er på en anden måde, end de er vant til. Samtidig får de også et blik på, at der er andre fællesskaber derude, som de kan blive en del af og trives i. Fx fællesskab omkring teater. Det er vigtige oplevelser og perspektiver, som de tager med sig fra dagen.

Aktuelt har vi en ungdomskultur præget af en stærk 0-fejls kultur. En tilstand, som skyldes mange forskellige faktorer i samfundet, og som mange fagpersoner omkring de unge er opmærksomme på og ønsker at modvirke (Nielsen 2023*). Det er en tendens, som kan være hård for den enkelte og betyder, at flere unge end tidligere vil opleve at være i en udsat position. Erfaringer fra Andre Horisonter viser, at teater og de øvelser, der ligger i forløbet, tilbyder en modvægt til denne 0-fejlskultur. Det sker bl.a. fordi dramapædagogerne tydeligt skaber et rum, hvor man ikke kan begå fejl, men hvor det er vigtigt at prøve sig frem og gøre forskellige erfaringer.

* Fra præsentation af Anne Mette W. Nielsen, forsker ved Center for Ungdomsforskning og tilknyttet Andre Horisonter som analytisk sparringspartner.

Der er elever, som overrasker positivt, når de står i sådan en sammenhæng. Og nogle elever, som tør mere, end de normalt gør. Altså nogle elever med noget i bagagen, som vi faktisk måske på forhånd havde regnet med ville trække sig lidt i nogle af de opgaver her, som bare går til det. - Lærer

Flere elever overraskede. Der var fx en elev som overraskede med et skuespil-talent (en som ellers er meget fodbolddreng) og især en elev med autisme, som ellers har svært ved bare at sige godmorgen. Denne elev tog styringen, guidede og samarbejdede. - Lærer

RESULTATER FOR DE FAGPROFESSIONELLE

- **Nye perspektiver på de enkelte elever og på klassefællesskabet**
- **Input og idéer til egen undervisning og motivation for at bruge nye greb i undervisningen**

Lærerne oplever forløbet som givende og flere fortæller, at de efterfølgende bruger den fælles oplevelse og øvelser fra dagen.

De nye perspektiver på eleverne og gruppen giver lærerne viden, som de kan bruge i deres arbejde med at udvikle klassefællesskabet. Det sker fx fordi lærerne og klassen sammen oplever, at relationer og dynamikker kan være på andre måder, end de er vant til.

Lærerne fortæller også, hvordan forløbet giver dem input og inspiration til egen undervisningspraksis. På tværs af skoler er der dog også en oplevelse af, at de hurtigt bliver fanget af 'plejer', og at de efterfølgende ikke får brugt erfaringerne så meget, som de ønsker.

Flere påpeger, at de gerne ville have flere kolleger med, så de også kunne opleve det

positive ved forløbet. Det ville efterfølgende give større mulighed for intern sparring og dialog (se mere på side 39 om potentialerne i at bruge forløbet mere aktivt efterfølgende).

Der er også lærere, som *ikke* umiddelbart tænker, at de vil kunne bruge dagen fremadrettet, men her er det ofte lærere, der fx kun har deltaget noget af dagen og dermed ikke fået det samlede udbytte af og indsigt i forløbet.

Resultaterne på lærer- og skoleniveau kan anses som oversete. Fra et kommuneperspektiv er resultaterne for eleverne vigtigst, men der ligger et potentiale i et større fokus på de resultater, forløbet skaber for de fagprofessionelle. For når deres undervisning og arbejde med fællesskabet styrkes, kan det være med til at sikre flere resultater for eleverne efterfølgende.

Andre Horisonter #2 er et projekt, der har til formål at kompetenceudvikle lokale fagprofessionelle omkring brug af kunstoplevelser for unge i et trivsels-, lærings-, og dannelsesperspektiv.

Jeg har erfaret, at det at påtage sig en rolle befrier eleven fra det pres, som der ellers kan være i forbindelse med en præsentation, og så kan jeg bruge det aktivt i skolehverdagen. -

Lærer

Vi har fået øget fokus på de stille piger. "De skal bare sparkes i gang". Jeg kan referere til den her dag, hvor de stod på scenen foran klassen. Det booster deres selvtillid. - Lærer

Når man går i de store klasser - altså de bliver dæleme målt og vejet hele tiden. De har jo ikke det der rum, hvor de går ind i og så får de lov til bare at være. Hele den der flig er jo fjernet, selv det kreative. Så at være i sådan en dag, hvor man får lov til at opføre sig helt anderledes. Og man får lov til at være i det - det er godt. - Lærer

RESULTATER PÅ KOMMUNALT NIVEAU

- **Virkningsfulde scenekunstoplevelser for unge i kommunen**
- **Tydighed omkring, hvad kulturoplevelser bidrager med for unge og i relation til undervisning, fællesskab og trivsel**
- **Viden og input til kommunens arbejde med udvikling af strategi på området**
- **Anledning og åbninger for samarbejde med lokale skoler og skoleledere**

Virkningsfulde scenekunstoplevelser for de unge i kommunen. Workshopforløbet styrker mulighederne for, at de unge tager noget med sig fra teateroplevelsen. Kommunerne har dermed fået styrket det tilbud, de har for scenekunst til unge i kommunen.

Tydighed omkring, hvad kulturoplevelser bidrager med for unge. Kommunerne har fået viden og konkrete lokale eksempler, der bidrager til at udvikle deres arbejde og sætte fokus på, hvad kulturoplevelser kan skabe for unge, særligt ift. fællesskab og trivsel. Kulturkonsulenterne i partnerkommunerne har selv en stor viden om, hvad kulturoplevelser kan, men projektet har givet dem konkrete eksempler og lokal viden, som de kan formidle i egen kommune. Det fremstår som et vigtigt skridt ift. at udvikle kommunernes arbejde og sikre prioritering af området.

Andre Horisonter #2 er et projekt der har til formål at udvikle og forankre workshopforløbet i samspil med forskellige partnerkommuner. Overordnet er der et ønske om at udvikle kommunens arbejde med at bruge kultur og scenekunst til at udvikle skoleområdet og bruge kunst i samspil med fællesskab og trivsel.

Viden og input til kommunens arbejde med udvikling af strategi på området.

Flere partnerkommuner ønsker at bruge viden og erfaringerne fra Andre Horisonter ind i udviklingen af kommunens strategiske arbejde på området: kultur, børn og unge, skole og trivsel. Det er en længerevarende proces, som kun lige er startet op, men allerede nu tegner der sig et billede af, at viden fra projektet kan spille en rolle ind i dette arbejde. Det fremstår tydeligt, at kulturkonsulenterne finder deltagelse i projektet givende – blandt andet ved et generelt stort fremmøde ved følgegruppemøder og positiv feedback på den viden, de får gennem projektet.

Anledning til og åbninger for samarbejde mellem kulturkonsulenter og lokale skoler og skoleledere.

I flere kommuner er der et ønske om at bruge projektet til at styrke samspil mellem kultur- og skoleområdet. Projektet har givet konkret anledning til samarbejde og med positivt resultat, så det tegner til, at konceptet kunne blive en måde at få åbnet mere op for disse samarbejder i fremtiden.

DEL 4: LÆRING & OPMÆRKSOMHEDSPUNKTER

**- til arbejdet med at udvikle,
udbrede og forankre konceptet**

POTENTIALE I AT BYGGE VIDERE PÅ RESULTATERNE FRA WORKSHOPDAGEN

Workshopforløbet og dagen med Andre Horisonter skaber i sig selv resultater for eleverne og har en positiv betydning ift. arbejdet med at skabe et godt klassefællesskab. Der er dog samtidig potentiale for, at workshoppen i endnu højere grad kan blive et redskab, som lærerne kan bruge efterfølgende.

Der er potentiale i, at lærere og elever, i højere grad end nu, bruger de fælles oplevelser og nye perspektiver fra dagen fremadrettet. Dette fx ved at bruge øvelser eller greb fra dagen, eller ved i højere grad at italesætte dagen og det, de oplevede og lærte sammen.

Der er lærere, der fortæller, at de bruger det efterfølgende, men andre fortæller også, at der er risiko for, at det bliver glemt i hverdagen. Nogle lærere fortæller også, at de står alene på deres skole ift. at se muligheder i forløbet og dermed mister motivationen.

Tre ting fremstår som noget, der vil bidrage til at bygge videre på resultaterne fra dagen:

- Fortsat fokus på vigtigheden af introworkshops for lærere, da det klæder dem på til dagen og til at se mulighederne i konceptet
- Fokus på vigtigheden i, at lærerne deltager på hele workshopdagen sammen med deres elever. En samlet oplevelse af forløbet fremstår som vigtig for at kunne bruge det fremadrettet
- Arbejde for at skabe netværk og forbindelser mellem lærere, der har deltaget i forløbet og som kan bruge hinanden ift. at udvikle arbejdet på området. Fx netværk affødt af introworkshops eller ved at flere og flere lærere på hver skole involveres i forløbet

GODE ERFARINGER MED AT BRUGE EN VARIANT AF KONCEPTET TIL MERE AKTIVT TIL AT MODVIRKE MISTRIVSEL

En partnerkommune har gjort sig særlige og gode erfaringer med at bruge workshop-konceptet mere direkte ind i arbejdet med at modvirke trivselsproblematikker i en klasse.

Her bruges konceptet målrettet i den samme klasse, som får forløbet to gange om året over flere år. På tværs af både fagprofessionelle og elever i denne klasse, beskrives forløbet som noget, der har bidraget til at styrke trivslen i klassen. Deltagelse i Andre Horisonter har været én blandt flere tiltag målrettet den pågældende klasse, men der tegner sig et billede af, at workshopdagene har været et meget positivt redskab ind i arbejdet med at forbedre klassens trivsel.

Der er endnu et lille datagrundlag på denne variant af workshopforløbet, men erfaringerne viser muligheder i denne udbygning. Der ses dermed et potentiale i, at denne mere intensive variant af forløbet bruges mere direkte som redskab til at modvirke mistrivsel.

Resultaterne skal også ses i sammenhæng med, at der er tale om en lille omkostning til indsatsen set i forhold til andre trivselsindsatser.

Erfaringer fra forløbet peger på:

- Et potentiale i at udbrede og afprøve denne variant af forløbet til flere klasser og dermed opnå erfaringer med flere af disse mere målrettede trivselsforløb

TEATERFORLØBET GIVER MULIGHED FOR AT STYRKE ENKELTE INDIVIDER – MEN SOM DEL AF EN INDSATS FOR ALLE

Workshopforløbet tegner til at have en særlig positiv betydning for elever i en udsat position. En vigtig læring fra projektet er, at det resultat opstår gennem en indsats målrettet *hele klassen*. Det vil sige, at der ikke arbejdes med særlig indsats målrettet eleverne i en udsat position, men at der arbejdes med en indsats for alle.

Elever fortæller, at de generelt mangler fællesskabende aktiviteter, men samtidig fremstår drama og arbejdet med greb fra teateret som særligt gode virkemidler til at arbejde med fællesskab og trivsel, hvor alle elever er med.

Det drama giver mulighed for:

- ***Eleverne får en anledning til at se hinanden i øjnene.*** Med mobiltelefoner og få fælles aktiviteter sker dette ikke så ofte. Det at have blik for hinanden og se hinanden er et vigtigt element i at skabe et fællesskab. Her kan øvelser fra drama noget andet og mere, end fx sportsaktiviteter eller en fælles ekskursion - fordi drama helt bogstaveligt får

eleverne til at kigge på hinanden og få øje for hinanden.

- ***Arbejdet med drama giver mulighed for, at andre fagligheder kommer i spil.*** Fagligheder mere forbundet med kreative fag og nye udtryksformer og andre udtryksformer end dem, der oftest er til stede i undervisningen. Det giver nye elever muligheder for at træde frem og blive set i fællesskabet. Det omfatter fx elever, som er udfordret faglig eller elever, som er bange for at træde frem i faglige præsentationer.
- ***Dramaøvelserne er noget nyt som klassen prøver sammen*** - og dermed er alle lidt på udebane og alle oplever at støtte og klap af hinanden fx ved visninger er afgørende. Eleverne står frem foran hinanden 'uden filter' og det fremstår som medvirkende til, at alle er lige.

UDVIKLINGEN AF DE LOKALE KONCEPTER TAGER TID

I AH#2 skal workshopkonceptet udbredes og forankres i samspil med en række partnerkommuner. Det er en proces, der tager tid. Der er flere eksempler på, at skolernes engagement bliver stigende i takt med at flere lærere oplever forløbet som givende. Men fordi mange skoler kun oplever indsatsen én gang om året, tager det nemt kommunerne flere år at opbygge erfaringer, som kan blive omsat til forankrede aktiviteter mere bredt i kommunen.

Det bidrager til udvikling og forankring:

- Kommunerne motiveres af deltagelse i dette konkrete koncept. På tværs af kommuner er der et stort ønske om viden og konkrete lokale eksempler, og de oplever, at projektet giver dem dette.*.
- Fortsat tilbud om netværk for kulturkonsulenterne. Det giver dem motivation, viden og redskaber til at udvikle arbejdet i egen kommune.

*Den vedholdenhed, der er hos Opgang2 er godt.
Vedholdenhed for at holde os til hos projektet.
Der er en systematisk i det – det kan noget. En ildhu
ift. at holde sammen på det her arbejde.
- Samarbejdspartner*

* Som del af projektet og evalueringen formidles data og viden fra den enkelte kommune direkte til de enkelte kommuner. Det er sket i første halvår af 2023 og den viden bruger kulturkonsulenterne nu i deres arbejde lokalt. I det kommende halve år vil evalueringen følge op på, hvordan viden bruges og omsættes til arbejdet med at udbrede og forankre konceptet i kommunerne.

SKOLERNES EJERSKAB TIL INDSATSEN

På tværs af partnerkommunerne er der et ønske om, at de enkelte skoler og skoleledere i kommunen ser mulighederne i at få workshopforløb ud til deres skoler (og også bidrager med en medfinansiering).

Når skoler har forløb, er de glade for dem, men det var i de første år svært for nogle kommuner at få skoler med ombord. Og selvom skolerne er glade for forløbet har de ofte ikke mulighed for selv at betale for dem. Samtidig viser erfaringerne også, at det godt kan tage flere år/sæsoner før skolelederne på den enkelte skole for alvor får indblik i muligheder i og resultaterne af indsatsen.

Der er dermed et potentiale i at skolelederne og dermed skoleområdet i endnu højere grad ser mulighederne i forløbet.

Det bidrager til skolernes ejerskab:

- Formidling af de lokale fortællinger om værdien i indsatsen fremstår som et vigtigt

virkemiddel.

- Opfordring til at forløbet gøres til fast del af skolernes årshjul
- Fokus på at tydeliggøre, at konceptet ikke bare sikrer kvalitetsprægede kulturoplevelser men også er fællesskabende/trivselsfremmende.

FORANKRING AF KONCEPTET HOS OPGANG2

Opgang2 oplever bredt set en stigende efterspørgsel på teaterforløb, der både omfatter forestilling og workshop. Det viser et behov for konceptet, og at det er relevant.

I Opgang2 eksisterer aktuelt et vigtigt fokus på hvordan, Opgang2 som teaterinstitution også fremadrettet kan tilbyde workshopforløb som en del af teateroplevelsen.

4 organisatoriske virkemidler fremstå som særligt relevante for fortsat at sikre dette:

- Produktion af forestillinger, der rører de unge og at spillerne ønsker at engagere sig i artist talks efterfølgende
- Korps af dramapædagoger, der kan gennemføre workshopforløb
- Tilbud om netværk og udviklingsrum for engagerede kulturkonsulenter og evt. lærere
- Fortsat at skabe og formidle viden og erfaringer fra forløbene - til kommuner og andre aktører

BILAG